

کرایونیک و چالش‌های حق سلامت بیماران لاعلاج

عیسی نادری

دانش آموخته کارشناسی ارشد، رشته فقه و حقوق اسلامی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران (نویسنده مسئول)
naderi2017@gmail.com

سولماز شمسی

دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته حقوق جزا و جرم شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران
Shamssolmaz039@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: بشر ذاتاً میل و رغبت بقا و پایداری دارد بنابراین انسان تمام سعی و کوشش خود را برای زندگی ابدی و حفظ بقای خود می‌کند از جمله تئوری‌های علمی و فناوری مربوط به تطویل عمر فریز کردن (سرما زیستی) بیماران لاعلاج است که در این روش فناوری دانشمندان با پایین آوردن دمای بدن انسان یا جانور سعی در سالم نگه‌داشتن بدن برای آینده می‌کنند به امید آنکه بعد از کشف روش‌های درمان قطعی و حتمی در آینده بیمار به حیات خود بازگشته و به زندگی خویش ادامه دهد و این دانش نو پیدا هنوز وارد کشورهای اسلامی نشده است اما در حال حاضر مراکزی هم در بعضی از کشورهای جهان برای انجام این تکنولوژی وجود دارد.

روش تحقیق: در این مقاله بر اساس روش تحقیق توصیفی و تحلیلی به بررسی نظریات فقها و حقوقدانان در جواز و عدم جواز سرما زیستی در بیماران لاعلاج پرداخته و نیز در صورت جواز و عدم جواز آن به آثار و تبعات فقهی و حقوقی و پزشکی آن می‌پردازد.

یافته‌ها: با وجود هدف مطلوب فقها و شارع نگارندگان بر این باورند که سرما زیستی موضوعی پزشکی است و هرگونه تغییر در این حوزه باید با دقت و مشاوره با متخصصان حوزه سلامت (پزشکان) انجام پذیرد از این رو ضمن احترام به نظر قانون‌گذار و نظر برخی از فقها مقررات سرما زیستی بازنگری شده و نقش حوزه سلامت پزشکان در این مورد پررنگ‌تر شود.

نتیجه‌گیری: این اقدام به‌عنوان پدیده‌ای نو پیدا جستارهای گوناگونی را از دیدگاه حقوقی اخلاقی و فقهی برانگیخته که بر این اساس برخی از فقها هستند که این عمل را برای حفظ حیات و سلطنت انسان بر نفس خود و اجرای این روش علمی و فناوری جدید بر روی بیمار را به شرط اطمینان از حیات دوباره بیمار و حفظ نفس وی جایز می‌دانند و این‌گونه به نظر می‌رسد که نه‌تنها سرما زیستی کرایونیک به معنای سلب حیات از فرد بیمار نیست بلکه گامی بلند برای حفظ حیات و نفس بیمار به شمار می‌رود و مصداق بارز آن می‌توان به منجمد کردن تخمک و اسپرم در نابوری اشاره کرد و اجرای این روش تکنولوژی و فناوری را برای استمرار حیات بشر ضروری دانست و قول فقهای اخیر را مقدم دانست.

کلید واژه‌ها: کرایونیک، بیمار لاعلاج، حق سلامت

مقدمه

انسان فطرتاً موجودی است علاقه‌مند به ماندن و بقا و میل به جاودانگی و حیات و ترس از مرگ و زوال و فنا در ذات و سرشت او نهادینه شده است از این رو همیشه سعی و تلاش می‌کند تا اقدامات خاصی را در زمان و مکان خاص خود بر اساس سطح علم و دانش و پزشکی انجام داده است می‌توان گفت فراغنه سرزمین مصر در زمان‌های قدیم اجساد مردگان خود را برای جلوگیری از فساد نعشی مومیایی می‌کردن در حال حاضر با پیشرفت علم و تکنولوژی علم پزشکی با بهره‌مندی از فرایند مفاهیم دیگر علوم مانند علم فیزیک و علم شیمی به علم کرایونیک یا سرما زیستی و منجمد کردن بدن انسان به‌عنوان دانشی نو پیدا و نوبنیاد دست‌یافته است مقصود از ایجاد این وضعیت انجماد عمیق جسد که مانند خواب زمستانی است و نگه‌داشتن افراد دارای امراض لاعلاج در حالت احتضار تا زمانی است که علم پزشکی بتواند در آینده برای بیماری مزبور درمانی قطعی و حتمی کشف کند و بیمار را برای زندگی دوباره احیا کند و بیمار دوباره به زندگی خود ادامه دهد. انجماد انسان یا کرایونیک یکی از مسائل نوپدید در علم پزشکی محسوب می‌گردد که نخستین بار در سال ۱۹۶۰ مطرح شد. در این روش با قرار دادن دمای بدن انسان در منفی ۱۹۶ درجه اقدام به حفاظت از بدن می‌شود تا در آینده با پیشرفت علم پزشکی اقدام به احیای اشخاص منجمد گردد. این روش امیدی برای حیات دوباره بیماران لاعلاج ایجاد کرده است. علی‌رغم سکوت قوانین موضوعه، مؤسسات مختلفی در چند کشور به‌ویژه در آمریکا، روسیه و استرالیا اقدام به انجماد انسان‌ها می‌نمایند. مؤسسه آلکور در آمریکا از شناخته‌شده‌ترین مؤسسات است. در رویه قضایی برخی نظام‌های حقوقی مانند انگلیس و آمریکا نیز نشانه‌هایی از توجه به این موضوع ملاحظه می‌شود. مسأله اصلی در خصوص انجماد انسان، وضعیت حقوقی اشخاص منجمدشده از حیث زنده یا مرده بودن است (صفری و بوذری، ۱۳۹۸: ۱۵۵). بشر همواره به دنبال جاودانگی است و علم پزشکی یکی از علومی است که به سلامت و جاودانگی بشر می‌اندیشد. یکی از مسائل نوظهور در علم پزشکی، انجماد و سرما زیستی است. این علم با انجماد بدن انسان، سعی در احیای دوباره انسان بعد از گذشت چندین سال دارد و نیز مراکزی هم در برخی از کشورهای جهان وجود دارد که تعهد می‌کند که بدن فرد را منجمد کرده و بعد از گذشت سال‌ها به زندگی برگردانند. یکی از مهم‌ترین روش‌های ایجاد معیارهای مشترک پزشکی زیستی وحدت اصول پزشکی زیستی در چارچوب حقوق بشر است. با فرض نقشی که حقوق بشر در ایفاء می‌کند، این اخلاقیات جهانی جهان تکثرگرایی فرهنگی به‌عنوان استراتژی مناسب به نظر می‌رسد. علاوه بر استانداردهای کلی که به تدریج ایجاد می‌شوند، اجماعی گسترده در مورد وضعیت اضطراری پیشگیری از دو مسئله خاص وجود دارد: مداخله در زنجیره سلولی و شبیه‌سازی انسانی (مه‌دوی، ۱۴۰۰: ۲۶۵). این اقدام به‌عنوان پدیده‌ای نو پیدا جستارهای گوناگونی را از دیدگاه‌های حقوقی اخلاقی و فقهی برانگیخته و برخی از فقها با این محاجه و برهان که اجرای کرایونیک به معنای پایان دادن به حیات بیمار لاعلاج بوده و حتمیت و قطعیتی در احیای حیات بیمار در آینده وجود ندارد اقدام به آن را از طرف بیمار مصداق خودکشی و اقدام و اجرای آن از طرف پزشک را مصداق دیگر کشی می‌دانند و برخی از فقها ایجاد این وضعیت در بیمار را یک فعل امری می‌دانند و معتقدند که انجام این وضعیت بیمار را از انجام وظیفه شرعی خود بازمی‌دارد و به این دلیل معتقدند که این کار حرام است اما در مقابل بعضی از فقها هستند که این عمل را برای حفظ حیات و سلطنت انسان بر نفس خود و اجرای این روش علمی و فناوری جدید بر روی بیمار را به شرط اطمینان از حیات دوباره بیمار و حفظ نفس وی را جایز می‌دانند و این‌گونه به نظر می‌رسد که نه‌تنها سرما زیستی کرایونیک به معنای سلب حیات از فرد بیمار نیست بلکه گام بلندی در حفظ حیات و نفس بیمار به شمار می‌رود و آن را برای استمرار حیات بشری ضروری دانست و قول فقهای اخیر را مقدم دانست

۱- روش تحقیق

در این مقاله از روش تحقیق توصیفی و تحلیلی بر پایه روش فیش برداری و مطالعات کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات استفاده شده است.

۲- مفاهیم بنیادین

۱-۲. کرایونیک

مفهوم پزشکی کرایونیک همان فریز کردن بدن انسان است که مفهوم انجماد انسان را رابرت اتینگر استاد فیزیولوژی در ۱۹۶۲ در کتاب خود تحت عنوان «چشم‌انداز جاودانگی» به جهان معرفی کرد. کرایونیک فناوری و تکنولوژی که ایده و مونه اولیه آن را بنجامین فرانکلین در سال ۱۷۷۳ در کتابی به نام «آینده جاودانگی» مطرح کرد. اولین شخصی که داوطلب شد تا بدنش فریز شود پروفیسور جیمز استاد دانشگاه کالیفرنیا بود حاضر شد در پروژه کرایونیک شرکت کند بعد از تهیه مدارک پزشکی در مقدار زیادی نیتروژن مایع قرار داده شد در دمای ۱۹۶ درجه زیر صفر شروع به یخ زدن پروفیسور بدفورد هنوز هم به صورت یخی در موسسه آککور در آمریکا نگهداری می‌شود. سرما زیستی^۱ دانشی نو پیدا و نوین است که سعی در سالم نگه داشتن بدن انسان برای آینده می‌کند که در این روش برای منجمد کردن بیمار ابتدا فرد را در وانی پر از یخ قرار می‌دهند که تا از آغاز روند فساد جلوگیری شود که موجب بازگشت تنفس و گردش خون می‌شود و داروهای برای جلوگیری از آسیب مغز در این مرحله به بیمار داده می‌شود و سپس خون بیمار تخلیه شده دستگامی که شبیه به دستگام قلب و ریه مصنوعی مورد استفاده در جراحی قلب باز است و عملکرد قلب و شش‌ها را دارد متصل می‌شود بعد از آن تمام خون بدن بیمار را تخلیه کرده و آن را با یک محفظه شبیه ضد یخ جایگزین می‌کنند موجب می‌شود تا بدن فرد بیمار در دمای پایین حفظ شود افزایش دما به صورت تدریجی انجام می‌گیرد تا ضمن حفاظت از بدن مانع از تشکیل یخ در بدن شود و سپس به منظور جلوگیری از تشکیل بلورهای یخ در نیتروژن مایع در دمای ۱۲۵ درجه سرد و بعد از آن درجه حرارت را طی دو هفته بیش از صد و نودوشش درجه افزایش می‌یابد بهترین زمان برای انجماد بدن دو دقیقه بعد از ایست قلبی است و نهایتاً تا ۱۰ دقیقه باید این عمل انجام گیرد امکان گردش خون و حفاظت از مغز و احیای مجدد آن وجود داشته باشد تا انسان به فناوری که آرزویش را دارد برسد (سایت موسسه کرایونیک^۲ ۲۰۱۷).

کرایونیک‌ها درباره انجماد انسان دو فرضیه مطرح کردند عبارت‌اند از یک انجماد قبل از مرگ و دو انجماد بعد از مرگ که باید پذیرفت هدف از انجماد فرد حفظ حیات و احیای فرد و احیای او بعد از مرگ نیست. اغلب بیماران لاعلاج داوطلب که اقدام به انجماد بدن خود می‌کنند آگاه به این واقعیت هستند که اکنون امکان بازگشت آن‌ها به زندگی نیست و آن‌ها تنها به امید اینکه در آینده علم آن قدر پیشرفت کند که امکان بازگشت آن‌ها به حیات خود باشد پزشکان نیز به این بیماران لاعلاج که داوطلب انجماد انسان می‌شوند تصدیق می‌کنند که اگر امکان بازگشت با پیشرفته علم در آینده وجود داشته باشد نیز ممکنه مشکلاتی که برای بازگشت دوباره آن‌ها به حیات خود وجود داشته باشد ولی در سال‌های اخیر پیشرفت‌هایی در علم پزشکی‌ای به دست آمده که موجب شده امیدها به این روش بیشتر باشد در بعضی از کشورهای جهان مؤسسات مختلفی برای انجماد انسان (کرایونیک) وجود دارد از جمله آمریکا روسیه و استرالیا است که معروف‌ترین شناخته شده‌ترین موسسه آککور در آمریکا می‌باشد.

۲-۲. حق سلامت

مفهوم لغوی حق سلامت. امروزه سلامتی از بزرگ‌ترین محبت‌هایی است که خداوند به بندگانش عطا کرده است سلامتی همیشه عزیزترین دارایی و سرمایه انسان‌ها بوده و هست به قدمت عمر بشر دغدغه‌هایی با محوریت سلامت همگانی برای بشر وجود داشته یقیناً زمانی که مادرها زندگی می‌کردند و خبری از جامعه مدنی به شکل و شمایل امروز نبود نیز نیاز به حفظ سلامتی و توجه به آن از اولویت بالایی برخوردار بود و قوانین در تمام کشورها همواره ریشه در نیازهای انسان دارد چون قانون به وجود آمده تا سروسامانی به زندگی بشر بدهد و حامی بشر باشد و در موضوع تحت این نوشتار حقوقی که سلامت آحاد مردم است

¹ Cryonics
² <https://cryonics.org/>

قانون سکوت نکرده و سلامت را به‌عنوان یک حق ذاتی به رسمیت شناخته این موضوع توسط قانون سازی بستر لازم را برای قانون و تأمین اساس آن را فراهم می‌کند. حق بر سلامت جزئی از حقوق بنیادین بشری است که برای اعمال حق‌های بشری دیگر ضروری است (تیموری، بیگی، ۱۴۰۱: ۱۲). در اساسنامه بهداشت جهانی world organization سلامتی صرفاً به معنای عدم وجود بیماری نیست بلکه به معنای سلامتی کامل جسمی و روانی قلمداد شده است و هدف سازمان بهداشت جهانی و همه دولت‌ها ارتقای سلامتی افراد بالاترین حد ممکن تلقی نموده لازمه رسیدن به چنین سطحی از سلامت ارائه تمام خدمات پزشکی و بهداشتی و سلامت همگانی غذای کافی مسکن مناسب محیط کار سالم محیط‌زیست سالم است اهمیت نگارش و موضع‌گیری قانون به بحث سلامت در موارد مثل بیماری‌های واگیردار و بعد از وقوع بلایای طبیعی زیاد به چشم می‌آید ایران با تصویب قوانین و مقررات مختلف در زمینه سلامت و همچنین پیوستن به کنوانسیون‌های بین‌المللی این حق را به رسمیت شناخته و مورد حمایت قرار داده است اصول مختلف قانون اساسی از جمله اصل ۲۹ قانون اساسی به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی را برای همگان به رسمیت می‌شناسد اصل ۲۹ قانون اساسی مهم‌ترین اصل حمایتی سلامت در جامعه است که برخورداری از خدمات بهداشتی و سلامت همگانی درمانی و مراقبت‌های پزشکی را برای همه قائل می‌شود طبق نظر قانون‌بازنشستگان، بیکاری و پیری، از کارافتادگی، بی‌سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث، سوانح نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی به‌صورت بیمه و غیره که همگانی است سلامت در فرهنگ‌های معتبر واژگان عالی جسم و روح و عاری بودن از درد و بیماری معنا شده است حق سلامت در کنوانسیون بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی نیز به رسمیت شناخته شده و آن را از بهترین حالت سلامت جسمی و روانی ممکن الحصول معرفی می‌کند. از واژه سلامتی تعاریف گوناگونی ارائه شده است در گذشته عدم بیماری را دلیل سلامتی میدانستند و در کل سلامتی بر بسیاری از ارزشهای دیگر زندگی مقدم است چرا که هدف حفظ وثبات آن همچنین دست یابی به حداکثر سطح سلامت می‌باشد (حامد، یوسف باقری ۱۳۹۸) جامعه‌ترین تعریف از سلامتی را سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۴۸ ارائه داده و آن حالت کامل رفاه جسمی روحی و اجتماعی ونه فقط عدم ضعف و ناتوانی و یا بیماری میباشد (نجفی ۱۳۹۲: ۱۸)

۲-۳. بیمار لاعلاج

مفهوم اصطلاحی بیمار لاعلاج. بیمار لاعلاج یا بیمار نیمه‌نهایی یا بیمار مرحله فرجامین یک عبارت اصطلاح‌شناسی در علم پزشکی است و به بیماری گفته می‌شود که درمان یا درمان مناسبی برای مریضی و بیماری او وجود ندارد در کوتاه‌مدت سبب مرگ بیمار می‌شود این اصطلاح بیشتر در بیماری‌های پیش‌رونده همانند سرطان و بیماری‌های قلبی به کار می‌رود تروما در گفتار عامیانه منظور از بیمار لاعلاج مرضی است که منجر به مرگ فرد بیمار می‌شود هنگامی می‌توان گفت فردی به بیماری لاعلاج مبتلا شده که پزشکان زمان باقیمانده تا مرگ او را شش ماه یا کمتر از آن تخمین بزنند باید در نظر گرفت که این رقم قراردادی است و ممکن هست قطعی و کاملاً صحیح نباشد بنابراین نمی‌توان ادعا کرد که اگر بیماری از پزشک تشخیص بگیرد که تا ۶ ماه دیگر فوت می‌کند حتماً این اتفاق بیفتد همچنین اگر فردی مثلاً به بیماری ایدز مبتلا باشد نمی‌توان وی را بیمار لاعلاج نامید چراکه مدت باقیمانده از زندگی ممکن است حتی تا سال‌ها به طول بیانجامد همچنین رقم ۶ ماهه نمی‌تواند تضمین دهد که بیمار زودتر از آن فوت نکند گاهی پزشکان زمان باقی‌مانده از زندگی فرد را بیشتر از حد واقعی آن تخمین می‌زنند مثلاً یک بیمار تشخیص می‌گیرد که تا ۶ هفته دیگر فوت شود اما عمر او تنها مثلاً ۴ هفته یا دو هفته از زمان تشخیص دوام می‌آورد.

۳- نقد و بررسی فقهی و حقوقی کرایونیک

سرما زیستی (منجمدسازی، فریز کردن) یک علم نو پیدا در علم پزشکی است کرایونیک و انجماد انسانی اغلب در بیمارانی که دارای بیماری‌های لاعلاج و پیش‌رونده هستند انجام می‌شود و بیماران را با فرآیندهای خواستی در کپسول‌های نیتروژن در دمای

۱۹۶- درجه منجمد می‌کنند به امید اینکه علم پیشرفت کرده و انسان به تکنولوژی که آرزویش را دارد که در این راستا دو فرضیه قابل طرح است عبارت‌اند از ادله مخالفان اجرای کرایونیک و ادله موافقان کرایونیک که در ادامه به بررسی آن‌ها می‌پردازیم.

۱،۲. بررسی ادله مخالفان اجرای کرایونیک

مخالفان انجماد انسانی برای باورند که فریز کردن خود به قصد احیای مجدد در حالی که هیچ تضمینی برای آن وجود ندارد آن را در واقع مصداق بارز خودکشی پنداشته آیه ۱۹۵ سوره بقره اولین آیه است که در این راستا در مورد استناد مخالفین فرایند کرایونیک قرار گرفته «و لا تلقوا بایدیکم الی التهلکه» یعنی خود را با دست خود به خطر و هلاکت نیندازید از آنجاکه قبول انجماد به دلیل عدم تضمین یا بعداز آن نوعی وقوع در مهلکه و در ورطه نابودی است (طباطبایی، محمدحسین زاده و مولوی فر، ۱۳۹۶: ۲۵). و همچنین آیه ۲۹ سوره نساء «ولا تقتلوا انفسکم» یعنی خودکشی نکنید خداوند نسبت به شما مهربان است آیه نص صریح در من خودکشی است و خداوند برای مرتکب آن و ده عذاب داده است آیه دیگری از قرآن کریم که مخالفان علم کرایونیک به آن استناد می‌کنند آیه ۳۰ سوره نسا است «و من یفعل ذلک عدوانا وظلما وفسوف نصلیه ناراً وکان ذلک علی الله سیراً» که خداوند در این آیه می‌فرماید هر کس از روی دشمنی و ستمگری چنین کند پس او را به زودی در آتش دوزخ درآوریم و این کار (انتقام کشیدن از ظالمان) برای خدا آسان است و همچنین روایاتی از امامان نقل شده که از جمله آن روایات روایت امام محمدباقر علیه‌السلام است که فرمودند «ان المومن یبتلی بکل بابت ویموت بکل میته الا إنه با یقتل نفسه» مؤمن خدا ممکن است به هر بلا و گرفتاری دچار گردد و به انواع مختلفی از مرگ بمیرد اما خودکشی نمی‌کند (حر عاملی ۱۴۱۴: ۲۹/۲۴۰). و همچنین از امام صادق علیه‌السلام نقل شده که می‌فرماید هر کس آگاهانه و به خواستن خویش خود را بکشد مدام در آتش دوزخ خواهد سوخت روایت دیگری از خاتم‌الانبیا حضرت محمد (ص) نقل شده است که می‌فرماید هر کس به وسیله آهنی خود را بکشد وارد آتش جهنم خواهد شد آیات قرآنی بسیاری مانند آیه ۶۸ سوره مبارکه فرقان به این امر اشاره کردند که مجموعه ادله‌های فوق حاکی از این است انجماد انسانی از منظر فقهی حرام است از آنجاکه قبول انجماد انسانی یعنی همان کرایونیک به دلیل عدم تضمین این علما به احیای بعداز آن نوعی وقوع در مهلکه و ورطه نابودی و فنا است از دیگر ادله مخالفان انجماد انسانی و دیگر کشی بر مجریان انجماد است و به زعم ایشان از آنجاکه فریز کردن به معنای مرگ است لذا فراهم ساختن موجبات مرگ دیگری و به خواسته خود فرد واجد عنوان جزایی قتل است که خداوند در آیه ۹۳ سوره نساء «ومن یقتل مومنان معتمدا فجراً و ه جهنم خالدا فیها و غضب الله علیه و لعنه واعد له عذاب عظیماً» یعنی و هر کس فرد باایمانی را از روی عمد به قتل برساند مجازات او آتش جهنم است درحالی‌که جاوید معذب در آن تیمار به خداوند بر او می‌کند و او را از رحمت خودش دور می‌کند و غذایی عظیم برای او مهیا ساخته است (احسان پور و حبیبی، ۱۳۹۹: ۱۲۵).

۲،۲. بررسی ادله موافقان اجرای علم کرایونیک

از جمله ادله‌هایی که موافقان کرایونیک سرما زیستی به آن استناد می‌کنند آیه ۳۲ سوره مبارکه مائده است «من اجل ذلک کتبنا علی بنی اسرائیل انه من قتل نفساً بغير نفس او فساد فی الارض فکانما قتل الماس جمیعاً ومن احیاها فکانما احیا الماس جمیعاً ولقد جاء تهم رسانا بالبینات ثم ان کثیراً منهم بعد ذلک فی الارض لمسرفون» یعنی بدین سبب بر بنی‌اسرائیل مقرر داشتیم که هر کس نفسی را بدون حق و یا بی‌آنکه فساد و فتنه‌ای در زمین کرده بکشد مثل آن باشد که همه مردم را کشته و هر کس نفسی را حیات بخشد (از مرگ نجات دهد) مثل آن است که همه مردم را حیات بخشیده و هر آینه رسولان ما به‌سوی آنان با معجزات روشن آمدند و سپس بسیاری از مردم بعد از آمدن رسولان باز روی زمین بنای فساد و سرکشی را گذاشتند دومین ادله موافقان برای اجرای علم کرایونیک قاعده لا ضرر است قاعده لا ضرر از مشهورترین قواعد فقهی است که در مباحث مختلف فقهی و حقوق دارای کاربردهای فراوان است از جمله کاربرد این قاعده مهم در حوزه فناوری‌های جدید علوم زیستی و پزشکی است (ستوده روش، وزیری و یاقوتی، ۱۳۹۹: ۱۱۹).

و شیخ طبرسی صاحب تفسیر مجمع‌البیان نیز این‌گونه بیان می‌دارد هرگاه کسی شخص دیگری را از یک حالت کشنده نجات دهد مانند این است که انسانی را در حال غرق شدن و سوختن و یا از زیر آوار ماندن نجات دهد مانند این است که همه انسان‌ها را نجات داده خداوند پاداشی به او می‌دهد که برابر با پاداش زنده کردن تمام انسان‌هاست یکی دیگر از ادله‌های مورد استناد موافقان کرایونیک حکم عقل است بدین منظور وقتی درجایی که مرگ فرد قطعی و حتمی است و راه‌حلی وجود دارد که به‌وسیله آن هرچند برای مدت‌زمان کوتاهی می‌توان فرد را از مرگ قطعی نجات داد عقل در اینجا حکم می‌کند که به آن راه‌حل متشبه شد و فرد را از مرگ قطعی نجات داد بنابراین زمانی که پزشکان از درمان بیمار لاعلاج بازمانده‌اند و ناامید شده و درمانی برای بیماری بشر وجود ندارد تنها راه درمان احتمالی پیشرفت پزشکی و علم نوین در آینده است فقط از طریق نگاه‌داشتن فرد در حالتی که حیات فعال فرد را به حیات منفعل تبدیل گردد سپس مجدداً به حیات فعال بازگردد امکان‌پذیر است که کمک می‌کند در مسئله مهم و سرنوشت‌سازی مانند حیات و ممات فرد را به دستگاه انجماد بسپارند تا در آینده بتوان برای بیماری او راه درمانی پیدا کرد بنابراین در صورت احتمال نجات در حد یک احتمال عقلایی و قابل‌اعتنا بودن صرف‌نظر از آن جایز نیست از دیگر ادله موافقان برای اجرای کرایونیک می‌توان به اولویت صدور انجام فرایند کرایونیک نسبت به صدور اذن جهت جدا کردن دستگاه‌های پزشکی نگهدارنده از بیمار اشاره کرد بدین دلیل که بیمار مرگ مغزی وقتی که به کما رفته به کمک دستگاه‌های احیا سعی در حفظ حیات او می‌شود در صورتی که پزشکان از شفا یافتن وی ناامید شده باشند و هیچ پیشرفتی در سلامتی او به وجود نیامده باشد از نظر فقهی اجازه دارند که دستگاه‌های نگهدارنده را از بیمار جدا کنند و اعضای وی را اهدا کنند در واقع وضعیت بیماری نیز که شرایط قرار گرفتن در فرایند کرایونیک را دارد نیز دقیقاً به همین صورت است به بیان ساده‌تر با توجه به اینکه جدا کردن دستگاه‌های نگهدارنده از نظر شرعی اشکالی ندارد به طریق اول انجام فرایند کرایونیک و حفظ کردن جسم و به‌ویژه سلول‌های مغزی نیز جایز است به امید اینکه در آینده با پیشرفت‌های علمی و تکنولوژی بتواند درمانی برای وضعیت بیمار پیدا کنند (ستوده روش، وزیری و یاقوتی، ۱۳۹۹: ۱۲۱).

۴- چالش‌های اخلاقی زیستی کرایونیک

اخلاق زیستی عبارت است از علم اخلاق در آن‌که به زندگی و بدن انسان مربوط می‌شود یعنی رفتار قابل‌پذیرش بشر در مورد نحوه رفتار و برخورد او با حیات و جسم انسان است یکی از شاخه‌های دانش گفتمان و مطالعه که به آثار فلسفی و اخلاقی بعضی از شیوه‌های زیست‌شناختی و بعضی از فناوری‌ها و تکنولوژی‌های که در حیات انسان تأثیر می‌گذارند مرتبط می‌شود مثال‌های بارز آن می‌توان به شبیه‌سازی تحقیق در پیشه سلول‌ها تهیه نقشه ژنوم انسانی و نحوه درمان بیماران لاعلاج اشاره کرد و همچنین به جنین‌ها منجمد اشاره کرد که براساس مطالعات نشان داده‌اند که افزایش مدت ذخیره سازی در مخزن‌های سرمایشی تأثیری در رشد و پتانسیل جنین‌ها ندارد و همین‌طور ذخیره سازی گامت‌های فریز شده در باروری اشاره کرد (نازیلا تقوی، رضا عمانی، سید محمد اسدی نژاد) عبارت اخلاق زیستی یا اخلاق پزشکی همان مطالعه کردن و اعمال ارزش‌های حقوق اخلاقی در زمینه‌های درمان و تحقیق پزشکی است که تصمیمات پزشکی مستلزم رعایت مسائل اخلاقی در هر زمینه از بیماری‌ها در وضعیت‌های مختلف است (روابط میان بیمار و پزشک و مراقبت پزشکی از انسان و حیوانات در آزمایش‌های پزشکی) اخلاق پزشکی به یونان باستان بازمی‌گردد اما در قرن بیستم اهمیت بیشتری پیدا کرده است.

کرامت انسانی فصل مشترک بین حقوق بشر و اخلاق زیستی است که در عناوین اعلامیه‌های جهانی حقوق بشر ژنوم انسانی و اخلاق زیستی و حقوق بشر نیز تجلی‌یافته است اعلامیه‌های جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸ نیز منزلت و ارزش فرد انسانی کرامت انسانی تمامی مردم و تمامی ملت‌ها و قومیت‌ها تأیید می‌کند شاید وجه تمایز اسناد بین‌المللی مربوط به زیست پزشکی همان نقش اصلی و بیکه سازی معیارهای مشترک اتخاذ شده است شگفت‌آور نیست که کرامت انسانی را به‌عنوان یکی از محدود ارزش‌های

مشترک دنیای تکثرگرایی فلسفی و اخلاقی دانست مفهوم معمولاً بیشترین اهمیت به ارزش بنیادین و طرح روزنامه پذیر شخصیت انسانی همراه است.

نتیجه گیری

کرایونیک (سرما زیستی، منجمد ساختن) یکی از صد علم نوبنیاد در علم پزشکی است در این روش پروتئین ها و سلولهای بدن حفظ شده و فاسد نمی گردند و از آنها محافظت میشود پژوهش حاضر می کوشد تا به تبیین فرایند انجماد انسان و تطبیق آن با اصول و اخلاق پزشکی از دیدگاه اسلام بپردازد و با توجه به بررسی ادله عدم جواز کرایونیک و همچنین ادله جواز کرایونیک می توان گفت با توجه به ادله جواز و همچنین این قاعده تقدم وجود حفظ جان در تراحم یا احکام حفظ جان نه تنها واجب بلکه در معرض نابودی قرار دادن آن حرام است بدین سبب همان طور فقها جایز دانستند وقتی بیماری در حالت کما قرار گرفته و دیگر پزشکان امیدی به بازگشت او به حیات زندگی دوباره را ندارند و به کلی از شفا او نا امید شدن و این امر را با تشخیص پزشک جایز می دانند که دستگاه های پزشکی را از فرد جدا کنند و حیات او خاتمه یابد و اعضای او را اهدا کنند که گاهی این اهدا عضو قبل خود فرد بیمار با پر کردن فرم اهدا عضو انجام داده انجام میشود و گاهی هم وابستگان او این تصمیم را میگیرند و اعضای او را اهدا می کنند کرایونیک هم همان گونه است. و مصداق بارز آن می توان به منجمد کردن تخمک و اسپرم در ناباوری و همچنین به پیوند اعضا مثل کلیه و قلب اشاره کرد و از این روش میتوان در پیوند اندام استفاده کرد که تحویلی بزرگ در علم پزشکی خواهد بود و ضمن احترام به قانون گذار و فقها اجرای کرایونیک را جایز دانست.

و همچنین در این پژوهش مشاهده خواهد شد که اصول اخلاق پزشکی که عبارتند از اصل احترام به آزادی فردی اصل سود کندی و عدم اصرار و اصل عدالت منطبق بر اصول و تعالیم حیات بخش دین اسلام می باشند. با این اوصاف و تعاریف به جهت انسانی تلقی شدن این علم پزشکی که هدف غایی و نهای آن حفظ و نجات حیات انسان و حیوان می باشد و چه بسیار در این راستا جان انسانهای ارزشمند و مفید جامعه بشری و همچنین حیواناتی که کمیاب می باشند و نسل آنها در حال انقراض می باشد می تواند در جوامع اسلامی موجه قلمداد شود.

منابع

* قران کریم

۱. احسان پور، سید رضا و حبیبی، جواد (۱۳۹۹)، بررسی مشروعیت انجماد بیماران صعب العلاج، *فصل نامه پژوهشنامه میان رشته ای فقهی*، ۱(۱۷): ۱۴۸-۱۲۵.
۲. تیموری، مهرداد و بیگی، جمال (۱۴۰۱)، راهبرد نگاری قانونی و اصول اخلاق پزشکی در زندان ها برای سیاست گذاری نظام سلامت در پاندمی کرونا، *مجله اخلاق پزشکی*، ۱۶(۴۷): ۱۴-۱.
۳. حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۱۴)، *وسائل الشیعه*، قم: ناشر مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث.
۴. ستوده روش، ندا، وزیری، مجید و یاقوتی، ابراهیم (۱۳۹۹)، کرایونیک و اصول اخلاق پزشکی از دیدگاه اسلام، *مجله اخلاق زیستی*، ۱(۱۱): ۱۳۱-۱۱۹.
۵. صفری، ناهید و بوذری، سپیده (۱۳۹۸)، مطالعه تطبیقی ابعاد حقوقی انجماد انسان در حقوق ایران و آمریکا، *مجله حقوق پزشکی*، ۱۳(۵۱): ۱۷۶-۱۵۵.
۶. طباطبایی، سیده فاطمه، محمدحسین زاده، عبدالرضا و مولوی فر، سمیه (۱۳۹۶)، حکم تکلیفی کرایونیک بیمار لاعلاج از منظر فقه شیعه، *مجله فقه پزشکی*، ۳۰(۳۱): ۳۲-۲۱.
۷. مهدوی، فاطمه (۱۴۰۰)، اخلاق زیستی و رابطه آن با کرایونیک از منظر فقهی و حقوقی، *مجله پژوهش های اخلاقی*، ۳(۴۳): ۲۷۷-۲۷۷.

۲۶۵

۸. تقوی، نازیلا؛ عمانی، رضا؛ اسدی نژاد، سید محمد (۱۳۹۵) بررسی ماهیت جنین های منجمد از نظر فقهی، اخلاقی و حقوقی
۹. سیدرضا، احسان پور و جواد، حبیبی (۱۳۹۹) ۱۴، (۵۲) : ۵۱-۶۸ ملاحظات کیفی در خصوص اجرای کرا یونیک، مجله علمی پژوهشی حقوق پزشکی
۱۰. حامد، یوسف باقری (۱۳۹۸) ۱۶، ۱ (۶۱) : ۶۳ - ۸۲ ، آموزش حقوق بشر و حق بر سلامت و بهداشت عمومی ، فصلنامه مطالعات بین المللی

Cryonic & Challenges of the Right to Health of Incurable Patients

Isa naderi

M.A in Fiqh & Islamic Law, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran
(Corresponding Author)
naderi2017@gmail.com

Solmaz Shamsi

M.A Student in criminal law & Criminology, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran
Shamssolmaz039@gmail.com

Abstract

Background & Aim: Humans beings have a natural desire for survival and continuity, there fore humans do what ever they can to have an eternal life and sustain life. Cryonics is one of the scientific theories and technologies to extend life for incurable patients. In method scientists bring down the temperature of the body to keep it safe for future hoping that in the future by discovering new methods of Cryonics the patients can come back to life and continue to live. This new science has not been introduced to Islamic Countries. However, there are some research centres in some countries of the world.

Methodology: In this paper on descriptive and research method, opinions of jurists about permission or non permissibility of Cryonics for incurable patients are investigated. Moreover the legal and medical consequences of permission or non permissibility are investigated.

Findings: The authors think that Cryonics a medical issue and any modification interfor should be done by Dana by consulting the experts in the field of medical respecting the role of medical experts need to be enhanced.

Conclusion: this new phenomenon has aroused several legal and views. Some jurists think that this method means life and survival on the condition that it seems that Cryonics doesn't stop life rather it is a great step to save the life of the patient. A clear indication of that is the freezing of egg and sperm if fertility so implementation of this method need to be taken as a priority.

Keywords: Cryonics, Incurable Patients, Right to Health